

بازگشت به عصر شوروی

به‌طور سنتی، بزرگترین مانع بر سر راه عمیق‌تر شدن اتحاد مسکو و مینسک، هراس الکساندر لوکاشنکو از حاکمیت خود و از دست دادن قدرت بود اما امروز، شکافی جدید و عمیق‌تر در حال شکل‌گیری است: یک اختلاف ایدئولوژیک در مدیریت اقتصادی.

در حالی که روسیه با وجود اقتصاد جنگی، سازوکارهای بنیادین بازار را حفظ کرده، بلاروس با سرعتی نگران‌کننده در حال عقب‌گرد به نظام اداری-فرمانی و اقتصاد متمرکز دوران شوروی است. پس از فروپاشی شوروی، بلاروس هرگز به‌طور کامل اقتصاد بازار را نپذیرفت و مدلی «اجتماع‌محور» با ویژگی‌های دوران «پرسترویکا» مانند وام‌دهی دستوری و یارانه‌های سنگین را پیش گرفت. برای دهه‌ها، بانک‌ها موظف بودند وام‌های ترجیحی را به بخش‌های اولویت‌دار دولت، از کشاورزی گرفته تا صنعت، تزریق کنند. این سیاست در سال ۲۰۱۵ به جایی رسید که بیش از ۴۰ درصد از کل وام‌های بانکی، دستوری و غالباً در دسرساز بودند.

در نیمه دوم دهه ۲۰۱۰، با روی کار آمدن پاول کالاتور در بانک مرکزی، تلاش‌هایی برای اصلاح این وضعیت و حرکت به سوی یک سیاست پولی مدرن آغاز شد. اما این اصلاحات دیری نپایید. موج تحریم‌های غرب پس از سرکوب‌های وحشیانه سال ۲۰۲۰ و حمایت از تهاجم روسیه، مقامات مینسک را چنان در تنگنا قرار داد که برای سرپا نگه داشتن اقتصاد، به خلافانه‌ترین و در عین حال مخرب‌ترین رویکرد پناه ببرند: بازگشت به تجربه شکست‌خورده شوروی.

در سال ۲۰۲۲، در حالی که اقتصاد بلاروس از رونق نظامی روسیه منتفع می‌شد، تورم نیز شتاب گرفت. دولت به جای استفاده از ابزارهای اشتاب‌دای، به ساده‌ترین و ناکارآمدترین روشی که می‌شناخت متوسل شد: کنترل دستوری قیمت‌ها. در اکتبر همان سال، قیمت مدها کالا به صورت دستوری تثبیت شد. این در حالی بود که روسیه برای مهار تورم، مسیری کاملاً معکوس را در پیش گرفت و نرخ بهره را به شدت افزایش داد. مقامات بلاروس با وجود اذعان به تورم، سیاست کنترل قیمت را با سماجت ادامه دادند. نتیجه فاجعه‌بار بود. تنها یک سال بعد، سودآوری در بخش خرده‌فروشی به ۱ درصد سقوط کرد و زنجیره‌های بزرگی مانند فروشگاه کالاهای کودک «باسلیک» و بزرگترین فروشگاه تخفیفی کشور، «آستراو چیستتاتی»، اعلام ورشکستگی کردند اما این ورشکستگی‌ها نیز حرکت به سوی اقتصاد دستوری را متوقف نکرد، بلکه به آن شتاب بخشید.

از همان ابتدا، کارشناسان به لوکاشنکو درباره خطر کمبود کالا هشدار داده بودند، اما او این هشدارها را به سخره گرفت و دو سال بعد با افتخار اعلام کرد که «بدبینان» شرمنده شده‌اند و قفسه‌ها همچنان پر است.

این ادعا در بهار ۲۰۲۵ به شکلی تلخ اثبات شد. سیب‌زمینی، یکی از نمادهای کشاورزی بلاروس، از فروشگاه‌های کشور ناپدید شد. دلیل ساده بود: قیمت دستوری دولت (کمتر از ۰/۵۰ دلار برای هر کیلوگرم) فروش آن را زیان‌ده کرده بود. در مقابل، سیب‌زمینی‌های «شسته‌شده» که مشمول کنترل قیمت نبودند، با سه برابر قیمت به فروش می‌رفتند.

این کمبود داخلی در تضاد کامل با آمار صادرات بود. در سال ۲۰۲۴، بلاروس به بزرگترین تأمین‌کننده سیب‌زمینی روسیه تبدیل شد.

حوزه بعدی که قربانی این سیاست‌ها شد، نظام بانکی بود. در سال ۲۰۲۵، مقامات بلاروس تصمیم گرفتند که زمان آن رسیده تا بانک‌ها را نیز به‌طور کامل در خدمت «منافع ملی» به کار گیرند. به بانک‌ها دستور داده شد وام‌دهی سرمایه‌گذاری را ۱۶ درصد افزایش دهند و وام‌های مصرفی برای کالاهای غیرداخلی را محدود کنند. لوکاشنکو با انتصاب نخست‌وزیر سابق به ریاست بانک مرکزی و سپردن کنترل این نهاد به دولت، برای همیشه به استقلال بانک مرکزی پایان داد.

این قوانین شامل بانک‌های بزرگ روسی که تقریباً یک‌سوم دارایی‌های بانکی بلاروس را در اختیار دارند نیز می‌شود. آنها نیز باید طبق دستور دولت، با نرخ‌های بهره تعیین‌شده و در بخش‌های مشخص وام بدهند. این یعنی حاشیه سود بانک‌ها به شدت کاهش یافته و به کمتر از یک‌سوم میانگین سال‌های گذشته رسیده است.

محمدحسین لطفالهی

خبرنگار بین‌الملل

تعیین ضرب‌الاجلی مبهم برای روسیه از سوی رئیس‌جمهور آمریکا و وعده حمایت از اوکراین با سامانه‌های دفاع هوایی پاتریوت، در شرایطی مطرح می‌شود که سیر تحولات ۳ ساله جنگ در اوکراین نشان می‌دهد این اقدامات نمی‌تواند تغییردهنده بازی باشد. دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور ایالات متحده روز ۱۵ جولای دو خبر مهم را درباره اوکراین اعلام کرد. او در دیدار با مارک روته، دبیرکل سازمان پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) گفت که به روسیه تنها ۵۰ روز مهلت می‌دهد تا برای پایان دادن به جنگ، با اوکراین به توافق برسد و افزود که ایالات متحده با ارسال سامانه‌های دفاع هوایی پاتریوت به اوکراین به حمایت از کی‌یف خواهد پرداخت. این موضع‌گیری، از سوی برخی رسانه‌ها و کارشناسان غربی با خوش‌بینی به عنوان تغییر سیاست دولت ترامپ در موضوع اوکراین تعبیر شد.

سی‌ان‌ان نوشت: «این اقدامات جدید نشانه‌ای از تغییر مسیر واشنگتن در مواجهه با مسکو و تلاشی از سوی ترامپ برای فاصله گرفتن از مواضع خود در ژانویه ۲۰۲۵ است.» برت مک‌گورک، عضو شورای امنیت ملی آمریکا در دوره ریاست‌جمهوری جو بایدن نیز در تحلیلی، تصمیم ترامپ برای اتخاذ رویکرد سه‌گانه حمایت از اوکراین، همکاری با متحدان و تهدید روسیه به تحریم‌های جدید را تصمیمی صحیح دانست و آن را «فصل جدیدی از دیپلماسی آمریکایی» خواند که می‌تواند واشنگتن را به اهدافش در اوکراین برساند.

ترامپ روز سه‌شنبه ۲۹ جولای هم به روسیه هشدار داد که اگر تا ۸ آگوست نشانه‌ای از پیشرفت در گفت‌وگوهای صلح ظاهر نشود، ایالات متحده با اعمال تعرفه روسیه را تنبیه خواهد کرد.

▼ چرا ترامپ سیاست خود را تغییر داد؟

دونالد ترامپ از خوش‌بینی ابتدایی خود به حصول توافق فاصله گرفته و در حال به کارگیری سیاستی متفاوت با روزهای نخست آغاز دور دوم ریاست‌جمهوری خود است.

پیتر دیکینسون، پژوهشگر ارشد مسائل اوکراین در شورای آتلانتیک در تحلیلی نوشته است: «اقدامات اخیر دولت ترامپ، یک چرخش چشمگیر نسبت به تلاش‌های دیپلماتیک شش ماه گذشته محسوب می‌شود؛ دوره‌ای که در آن ایالات متحده امتیاز پشت امتیاز به روسیه پیشنهاد می‌داد و هم‌زمان، اوکراین را برای پذیرش توافقی که آشکارا با مواضع کرملین همسو بود، تحت فشار قرار می‌داد. در طول مذاکرات تحت رهبری آمریکا که از فوریه ۲۰۲۵ آغاز شد، ترامپ بارها نشان داد که آماده پذیرش بخش عمده خواسته‌های کرملین است. این موارد شامل اجازه دادن به روسیه برای حفظ کنترل بر مناطق اشغالی اوکراین، منتهی کردن عضویت اوکراین در ناتو، و کاهش فشار تحریم‌ها بر مسکو بود. ترامپ آنچنان مشتاق خشنود ساختن پوتین بود که بنا بر گزارش‌ها، در مقطعی حتی امکان به رسمیت شناختن رسمی الحاق شبه‌جزیره کریمه اوکراین به روسیه در سال ۲۰۱۴ را از سوی آمریکا بررسی کرده بود. در همین حال، مقامات کاخ سفید با متوقف کردن انتقادات علنی از تهاجم روسیه و کناره‌گیری از تلاش‌های بین‌المللی برای پاسخگو کردن رژیم پوتین در قبال جنایات جنگی مرتکب‌شده در اوکراین، بر موضع سازش‌کارانه دولت جدید تأکید بیشتری ورزیدند.»

به باور دیکینسون، سیاست‌های ترامپ و طرح او برای صلح، پیشنهاد یک پیروزی واقعی به پوتین بود که پوتین آن را رد کرد.

راجان منون، استاد روابط بین‌الملل در دانشگاه نیویورک در تحلیلی که روزنامه گاردین منتشر کرده نوشته است: «دو چیز واضح است. اول، دیدگاه ترامپ نسبت به پوتین، به‌طور غیرمنتظره و چشمگیری تغییر کرده است. دوم، جنگی که ترامپ زمانی می‌گفت هیچ ارتباطی به آمریکا ندارد، اکنون ظاهراً از نظر او برای آمریکا اهمیت یافته است.»

▼ ضرب‌الاجلی که نتیجه‌ای ندارد

نشانه‌های آشکاری وجود دارد که این سیاست جدید هم، امکان اثرگذاری بر رفتار روسیه در کوتاه‌مدت را ندارد.

جان مرشایمر، استاد علوم سیاسی دانشگاه شیکاگو و نظریه‌پرداز روابط بین‌الملل می‌گوید که این هشدار ایالات متحده راه به جایی نخواهد برد. مرشایمر هفته گذشته در گفت‌وگو با تاکر کارلسون، خبرنگار آمریکایی با اشاره به وضعیت پدیدآمده در جنگ اوکراین گفت: «روسیه در حال پیروزی است و آمریکا راهی برای پایان دادن به جنگ ندارد.» به گفته او، با توجه به شرایط میدانی و برتری قابل توجه روسیه از نظر نیروی انسانی و تجهیزات نظامی، تنها راه پایان جنگ از

طریق مذاکره پذیرش خواسته‌های محوری روسیه برای پایان جنگ است که تقریباً از نگاه تمامی افراد موثر در ساختار سیاست خارجی آمریکا و نخبگان اروپایی در حوزه سیاست خارجی غیرقابل قبول به نظر می‌رسد. مرشایمر معتقد است حتی حرکت به سوی پذیرش شروط روسیه با مقاومت قابل توجهی در ساختار سیاسی آمریکا و اروپا مواجه می‌شود.

روسیه خواهان تبدیل شدن اوکراین به کشوری بی‌طرف است. تحقق این خواسته به معنای آن است که اوکراین نمی‌تواند عضو ناتو شود یا تضمین معتبر نظامی از ایالات متحده یا کشورهای اروپایی دریافت کند. همچنین مسکو می‌خواهد اوکراین کشوری خنثی از نظر نظامی باشد و توانایی‌های آفندی آن به‌طور قابل توجهی محدود شود تا تهدیدی علیه روسیه به حساب نیاید. سومین و مهم‌ترین خواسته روس‌ها، پذیرش این موضوع از سوی غرب است که روسیه شبه‌جزیره کریمه و چهار استان در شرق و جنوب اوکراین شامل دونتسک، لوهانسک، زاپروژیا و خرسون را به خاک خود الحاق کرده و این مناطق دیگر قابل بازگشت به اوکراین نیستند.

این خواسته‌ها به نوعی بن‌بست در مذاکرات تبدیل شده‌اند. اوکراین معتقد است صلح بدون دریافت تضمین امنیتی معتبر از سوی غرب به معنای یک فرصت کوتاه استراحت بین این حمله و حمله نظامی بعدی روسیه است و روسیه از فرصت صلح برای تجدید قوا و حمله مجدد به اوکراین استفاده خواهد کرد.

آن‌ها همچنین مشکلی با پذیرش خطوط مقدم فعلی به عنوان مرزهای دوقلک‌نود ندارند اما از یک سو با شناسایی رسمی الحاق این مناطق به روسیه مخالفند و از سوی دیگر حاضر نیستند مناطق باقی‌مانده از ۴ استان مورد اشاره را که روسیه هنوز موفق به تصرف آن‌ها نشده تسلیم روسیه کنند.

کاخ سفید انتظار داشت ضرب‌الاجل اولیه ترامپ، کرملین را به عقب‌نشینی از خواسته‌های حداکثری خود وا دارد. اظهارنظرهای مقام‌های سیاسی و اقدامات نیروهای مسلح روسیه در میدان جنگ ثابت می‌کند که دست کم در مقطع فعلی، مسکو تصمیمی برای تعدیل خواسته‌های خود ندارد.

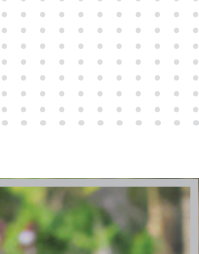
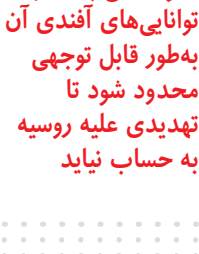
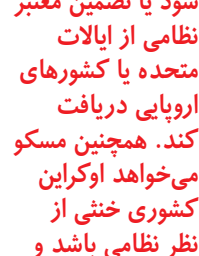
روسیه خواهان تبدیل شدن اوکراین به کشوری بی‌طرف است. تحقق این خواسته به معنای آن است که اوکراین نمی‌تواند عضو ناتو شود یا تضمین معتبر

نظامی از ایالات متحده یا کشورهای اروپایی دریافت کند. همچنین مسکو می‌خواهد اوکراین

کشوری خنثی از نظر نظامی باشد و توانایی‌های آفندی آن

به‌طور قابل توجهی محدود شود تا تهدیدی علیه روسیه

به حساب نیاید

بین‌بست

چرا ضرب‌الاجل ترامپ علیه روسیه نمی‌تواند

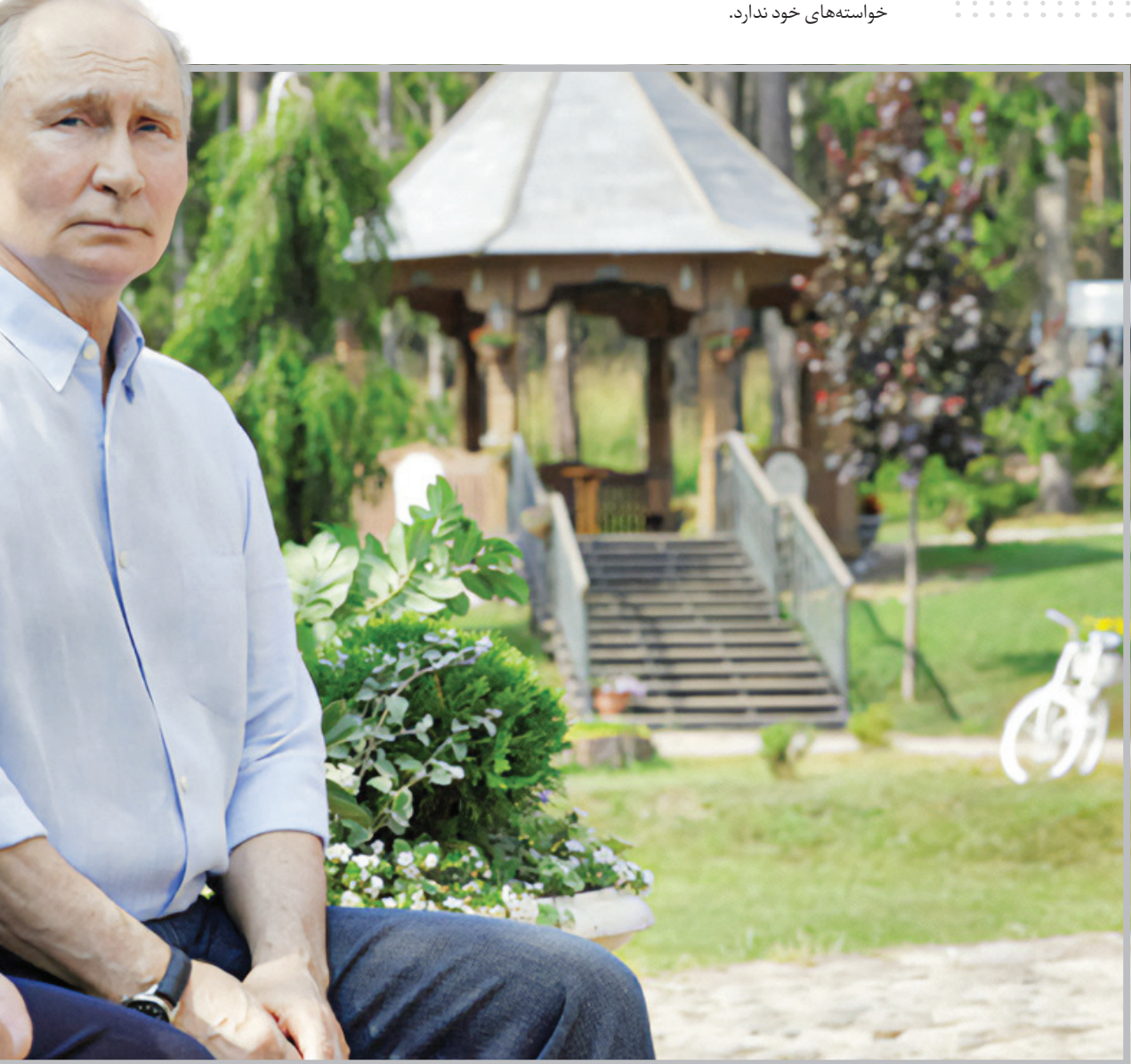
ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه روز جمعه ۱ آگوست اعلام کرد که نظامیان روس پیشروی قابل توجهی در خاک اوکراین داشته‌اند. او همچنین گفت که روسیه سرعت تولید موشک‌های بالستیک خود را افزایش داده است: «در دونتسک، لوهانسک، زاپروژیا و خرسون نیروهای ما در حال پیشروی هستند.» پوتین عملیات نیروهای نظامی روسیه در این مناطق را «عملیاتی برای بازگرداندن این سرزمین‌ها به روسیه» توصیف کرد و گفت «این مناطق برای ما هستند.»

رئیس‌جمهور روسیه که در کنار الکساندر لوکاشنکو، هم‌نای بلاروسی خود صحبت کرد، تأکید داشت «روسیه برای صلح آماده است» و افزود: «ما به صلحی پایدار و بادوام نیاز داریم که بر بنیان‌هایی استوار بنا شده باشد؛ بنیان‌هایی که رضایت روسیه و اوکراین، هر دو را تأمین کرده و امنیت هر دو کشور را تضمین کند و شاید حق با آن دسته از مذاکره‌کنندگان اوکراینی باشد که با احتیاط این ایده را مطرح کرده‌اند که شاید لازم است درباره امنیت کل اروپا گفت‌وگو کنیم.»

پوتین در آخر هشدار داد که «انتظارات بالا ریشه همه ناامیدی‌هاست» و گفت که «مذاکرات باید به آرامی و در فضای گفت‌وگو پیش بروند.»

دمیتری مدودف، معاون شورای امنیت روسیه و رئیس‌جمهور پیشین این کشور هم در پاسخ به کاهش مدت اولتیماتوم ترامپ هشدار داد که رئیس‌جمهور آمریکا «نباید فراموش کند که هر گونه هشدار نهایی یک گام به سمت جنگ با ایالات متحده به شمار می‌رود.»

همین اظهارنظر او، واکنش شدید ترامپ را در پی داشت. ترامپ، اظهارات مدودف را بسیار «تحریک‌آمیز» توصیف کرد و در شبکه اجتماعی «تروث‌سوشال» خود نوشت که در پی این اظهارات دستور استقرار دو زیردریایی اتمی در نزدیکی روسیه را داده است. او نوشت: «با توجه به اظهارات بسیار تحریک‌آمیز دمیتری مدودف، رئیس‌جمهور سابق روسیه که اکنون معاون رئیس‌شورای امنیت فدراسیون روسیه است دستور دادم، دو زیردریایی هسته‌ای در مناطق مناسب استقرار یابند.»

▲ اظهارات روز جمعه ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه در دیدار با الکساندر لوکاشنکو، رئیس‌جمهور بلاروس، باعث ناامیدی بیشتر دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا از آتش‌بس در جنگ اوکراین شد / عکس: TASS